

Volgende week eerste uitvoering te Haarlem van oratorium door Herman Strategier

Ter gelegenheid van het regeringsjubileum van koningin Wilhelmina schreef de componist Herman Strategier, in opdracht van het Gemeentebestuur van Maastricht, een uitgebreid oratorium op een historisch Limburgs gegeven: „Koning Swentibold” op een tekst van de dichter Jac. Schreurs M. S. C. Het werk is toen met veel succes onder leiding van Paul Hupperts uitgevoerd. De mening vestigde zich, dat dit origineel-Nederlandse oratorium, hetwelk meer bleek te zijn dan een gewoon gelegenheidswerk, zijn weg zou vinden bij de grote koorverenigingen van ons land om verfrissing in het répertoire te brengen.

Het Koor „Katholiek Haarlem”, dat onder leiding van Albert de Kerk reeds menig onbekend werk, oud of nieuw, tot uitvoering bracht, is nu de eerste vereniging die „Koning Swentibold” boven de Moe-dijk zal brengen. De uitvoering heeft plaats op Donderdag 19 Januari met als solisten de sopraan Corry Bijster, de tenor Jan van Mantgem (deze beiden zongen ook bij de première), de bas Guus Hoekman en de declamatrice Willy Brill. Verder werken mee een uitgebreid kinderkoor en de H.O.V.

De prachtige Munsterkerk van het dorp Susteren, ten Noorden van Sittard (één van de merkwaardigste romaansse gebouwen van ons land!) staat daar nog als een historische getuige voor de half legendarische figuur van Koning Swentibold. Deze sneuvelde op de dag (1 Augustus 900) waarop de door hem herbouwde tempel (een vroegere kerk was in 832 door de Noordmannen verwoest) plechtig ingewijd werd, hij ligt er ook begraven. Op deze positieve gegevens: de inwijding van de Munsterkerk, het sneuvelen van Swentibold en zijn begraving aldaar, is de tekst van het oratorium gebouwd.

Ogenscheinlijk is deze aanleiding gering, maar te zamen met een handeling van bijkomstige figuren, die ook historisch navolgbaar zijn, bood zij een geschikte stof voor een dramatisch oratorium.

Swentibold was de eerste en laatste koning van Neder-Lotharingen, een rijk dat met zijn dood, op het slagveld bij Susteren, te niet ging. Hij was een vroom en prachtlievend vorst, een dapper maar roekeloos krijgsman. Zozeer was hij vervuld van het eerwaardige gebouw dat hij gesticht had en van de plechtigheden der inwijding, dat hij zijn legerkamp verliet om er bij tegenwoordig te zijn, niettegenstaande de waarschuwingen van zijn krijgsoversten en van het volk. Zijn vijanden, gebruik makend van zijn afwezigheid, welke bovendien de tucht van zijn leger ondermijnde, waagden een aanval; Swentibold in allerijl toegesneld vond zijn einde in een bloedige strijd.

Het eerste deel van het oratorio heeft grotendeels een statisch karakter, wat de componist gelegenheid gaf tot het schrijven van uitgebreide koorpassages, die enerzijds de „vrede voor de oorlog” en anderzijds „de lof der Kunst” tot uitdrukking brengen. Doch er is ook het pittoreske en vredige moment, waar het kinderkoor de feestvreugde van de kerkwijding vertolkt. Ondertussen voelt men de onrust en de spanning van een onheilspellende dreiging. Alleen als de „Kunst in dienst van de Allerhoogste” bezongen wordt, gaat alles op in een jubelende apotheose.

Het tweede deel van het werk heeft daarentegen een sterke dramatische spanning, waarin solisten, koor en orkest met felle dynamiek naar een climax opstuwden. De beschrijving van de slag, door de abdis en de drie dochtertjes van de koning, afgewisseld door gebedsformules van het volk, is van een Bijbels karakter. Verder groeit de climax wanneer de abdis in een visioen de val van Swentibold ziet en dit op suggestieve wijze meedeelt. Deze partij is een spreekrol, toegepast op de wijze waarmee Honegger zoveel indruk heeft weten te wekken in zijn „Jeanne au Bûcher”.

Een treffend effect hebben dichter en componist van „Swentibold” daarna weten te bereiken door de spanning te breken met het uitschakelen van het kinderkoor dat zeer dichterlijk doch in alle eenvoud het visioen samenvat met deze woorden op een heerlijk simpele melodie:

Heer Swentibold slaapt
met zijn hoofd op zijn zwaard,
Heer Swentibold slaapt als een held.
Als een krijger met bloed in zijn baard
Komt de avond over het veld.

De kinderen van de koning worden uitgezonden naar 't slagveld om 't lijk van hun vader te zoeken en het op hun tere schouders naar het Munster te dragen. Een zin-

rijke epiloog, die geïnspireerd schijnt op een Middeleeuwse dodendans, besluit deze sterke en vaak zeer dichterlijke oratoriumtekst.

De muziek van Strategier heeft de uitmuntende kwaliteit de moderne middelen van samenklank ongeforceerd te gebruiken. De componist is in zijn diepste wezen een gevoelig lyricus en hij schaamt zich niet daar eerlijk voor uit te komen. Dat hij bovendien in de tweede helft van het werk zich met zijn temperament ook dramatisch heeft kunnen laten gelden is voor velen een blijde verrassing geweest. Ten slotte mag er met nadruk op gewezen worden dat het orchestraal palet van Strategier van een bijzondere, klare schoonheid is.

JOS. DE KLERK.